ב"ר היים שפירא

משפט ושיפוט בתקופת המשנה והתלמוד

THILL

עשע"ב; מועד א

QQ, dILQ: 10-695-66

משך הבחינה: שעתיים

חומר עזר: אין.

נמקו את תשובותיכם ובססו אותם על המקורות. במקום שיש דעות שונות עליכם לפרטן. ענו על שלוש שאלות (מתוך ארבע). עד שני עמודים לכל שאלה (חריגה קלה מותרת).

ברצלחה!

<u>המשנה במסכת סנהדריו, פרק א,</u> מתארת מערכת משפט המורכבת משלשה סוגים של בתי דין.

א. מה מקורו של בית דין של עשרים ושלשה? האם התקיימו בזמן הבית השני בתי דין כאלה? בחנו את התיאור של המשנה מבחינה היסטורית:

סמכויות ותפקידים. החיצוניים (יוספוס והברית החדשה). התייחסו להיבטים השונים: הרכב, בעלי תפקידים, השוו בין הסנהדרין המתוארת במשנה ובתוספתא לבין הסנהדרין כפי שעולה מהמקורות

התיאור של המשנה? ג. הציגו את הגישות השונות במחקר לפתרון בעיית הסנהדרין. מה משמעות הדבר לגבי אופי

תלמוד בבלי, גיטין פח ע"ב:

א. מה היה יחסם של חכמים לערכאות של גויים? האם מותר לפנות אליהם, האם יש תוקף אי אתה רשאי להיזקק להם, שנאמר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" – ולא לפני גוים." "היה ר' טרפון אומר כל מקום שאתה מוצא ערכאות של גוים אף על פי שדיניהם כדיני ישראל

ב. מה היה יחסם של חכמים לבתי דין של הדיוטות? האם מותר לפנות אליהם? האם יש תוקף עמהתיהם?

ג. כיצד התייחסו חכמים למינויים של הדיוטות בידי הנשיא? מה ההסבר למדיניותו של הנשיא למעשיהם?

בעניין זה? כיצד ראו זאת הכמים?

משנה מסכת סנהדרין, ג, א

- (א) דיני ממונות בשלשה. זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ושניהן בוררין להן עוד אחד, דברי רבי
- מאיר. וחכמים אומרים: שני דיינין בוררין להן עוד אחד.
- (ב) זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אימתי בזמן שמביא
- עליהן ראיה שהן קרובין או פסולין אבל אם היו כשרים או מומחין אינו יכול לפוסלן.
- (ג) זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אימתי, בזמן שהוא
- מביא עליהם ראיה שהן קרובים או פסולים אבל אם היו כשרים אינו יכול לפוסלן.
- א. כיצד גבחר בית הדין של שלשה לפי ר' מאיר וכיצד לפי חכמים?
- ב. כיצד אפשר להסביר את הזכות של בעל דין לפסול את עדיו של יריבו?
- ג. מה מקומו של בית הדין נברר במערכת המשפט? (האם היה היחיד, מתי התפתח?)
- ד. האם מערכת המשפט של התלמודית הייתה מבוססת על בתי דין קבועים?

4. Trrf מומחה

עיינו במשנה ובקטע מהתלמוד הבבלי המובאים להלן ודנים במושג "דיין מומחה".

- א. מהן זכויותיו של "דיין מומחה" ומי מעניק לו את התואר? (לפי המשנה והמקורות התנאיים)
- ב. איזו הגדרות אפשריות של "דיין מומחה" הוצעו בתלמוד ואיזו התקבלה?
- ג. ממי נוטלים "רשות" ואיזו זכות היא מקנה?
- ד. לפי החלמוד, סמכותו של מי עדיפה, של ראש הגולה בבבל או של הנשיא בארץ ישראל מדוע?
- ה. כיצד מיישב החלמוד בין קביעה זו לבין הרצון של חכמים להסחמך על הנשיא?
- ו. סכמו את מגמת הסוגיה בנוגע ליחס שבין החכמים לראש הגולה ובין ארץ ישראל ובבל?

משנה בכורות, ד, ד

דן את הדין זיכה את החייב וחייב את הזכאי טמא את הטהור וטהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו ואם היה מומחה לבית דין פטור מלשלם. עש (כ - ל כי ב - 6 סיר על של? עי עאין המנט - לכטור בית מפן

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ה עמוד א

- [2] אמר רב נחמן: כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי. וכן אמר רבי חייא: כגון אנא דן דיני ממונות ביחידי. [3] איבעיא להו: כגון אנא - דגמירנא וסבירנא, ונקיטנא רשותא (שלמדתי ועיינתי ונטלתי רשות), אבל
- לא נקיט רשותא דיניה לא דינא (אבל לא נטל רשות דינו אינו דין). או דילמא: אף על גב דלא נקיט רשותא דיניה דינא (או שמא אף על פי שלא נטל רשות דינו דין)? תא שמע: דמר זוטרא בריה דרב נחמן

- דן דינא וטעה, אתא לקמיה (בא לפני) דרב יוסף, אמר לו: אם קיבלוך עלייהו (עליהם) לא תשלם, ואי לא - זיל שלים (לך שלם). שמע מינה: כי לא נקיט רשותא - דיניה דינא, שמע מינה.
- [4] אמר רב: האי מאן דבעי למידן דינא, ואי טעה מיבעי למיפטרא לישקול רשותא מבי ריש גלותא (זה שרוצה לדון דין ואם טעה רוצה להיפטר – יטול רשות מבית ראש הגולה). וכן אמר שמואל: לשקול

רשותא מבי ריש גלותא.

- [2] פשימא, מהכא להכא (מכאן לכאן) ומהחם להחם (ומשם לשם) מהני (מועיל), ומהכא להחם (ומכאן לשם) נמי מהני, דהכא שבט והחם מחוקק. כדחניא: לא יסור שבט מיהודה (בראשיח מט) אלו ראשי גליוח שבבבל, שרוזין אח ישראל בשבט. ומחקק מבין רגליו (שם) אלו בני בניו של הלל, שמלמזין חורה ברבים. מהחם להכא מאי (משם לכאן מהו)? תא שמע: דרבה בר חנה דן זינא וטעה, אתא לקמיה דרבי חייא. אמר ליה: אי קיבלוך עלייהו לא תשלם, ואי לא זיל שלים. והא רבה בר חנה רשותא הוה נקיט! שמע מינה: מהחם להכא לא מהני (לא מועיל), שמע מינה.
- [6] ולא מהני? והא רבה בר רב הונא, כי הוה מינצי בהדי דבי ריש גלוחא (כשהיו רבים עמו אנשי בית ראש הגולה) אמר: לאו מינייכו נקיטנא רשוחא (לא מכם אני נוטל רשוח)! נקיטנא רשוחא מאבא מרי ואבא מרי מרב, ורב מרבי חייא, ורבי חייא מרבי! במילחא דעלמא הוא דאוקים להו (בדברים בעלמא העמיד אוחם). וכי מאחר דלא מהני, רבה בר חנה רשוחא דנקט למה לי? (מאחר שרשוח אינה מועילה לשם מה רבה בר חנה נטל רשוח?) לעיירות העומדים על הגבולין.